

УДК 81'42: 82-6 (071)

DOI 10.32999/ksu2413-3337/2019-36-23

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАРАТИВНОЇ МАСКИ АДВОКАТА

Ткаченко Іван Анатолійович,
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри англійської мови та методики її викладання
Херсонський державний університет
vaniatkachenko7@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3244-4269

У статті виокремлено прагматичні стратегії та тактики впливу наратора в образі наративної маски адвоката на читача у постмодерністському романі М. Етвуд «Пенелопіада». Шляхом аналізу мовленнєвих актів встановлено функціонування двох глобальних стратегій наратора – зближення з читачем та дистанціювання, комунікативно-прагматичними тактиками реалізації яких є тактика щирості, поради, аргументації, незгоди та заплутування.

Ключові слова: наративна маска, наративна ситуація, наративні стратегії і тактики, образ наратора, постмодерністський дискурс.

PRAGMATIC FEATURES OF NARRATIVE MASK OF ATTORNEY

Tkachenko Ivan Anatoliyovych,
Candidate of Philological Sciences,
Instructor at the Department of English Language and Methods of its Teaching
Kherson State University
vaniatkachenko7@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3244-4269

This article focuses on revealing pragmatical means, narrative strategies and tactics of narrative masks' functioning in postmodern discourse.

The narrative mask is viewed as a kind of narrator's image, that narrator or character of postmodern discourse is personated during the narrative, depending on the content of the narrative situation. The narrative situation is a discourse fragment, which describes a certain event or a story from what the compositional structure of the narrative consists of, which is used for the intensification and semantic organization of the process of speaking in order to realize a pragmatic influence on the addressee. The narrative mask engages reader to think and experience, activating his cognitive-interpretive activity, forcing himself to draw conclusions. The name of the mask is the result of a lingo-cognitive operation of generalization of key words' semantics of the narrative situation.

The place of the narrative mask in the postmodern discourse affects the formation of its compositional-semantic structure and the degree of its integration into the semantics of artistic text. Narrative masks initiate the development of the plot, facilitate the beginning of artistic dialogue with the reader, and intrigue the reader within postmodern discourse.

The communicative-pragmatic approach to the study of narrative masks in the postmodern discourse made it possible to distinguish two main strategies – intimation with the reader and distancing, the communicative and pragmatic tactics of which are the tactics of sincerity, advice, argumentation, disagreement and confusion.

The perspective of further research of narrative masks in the postmodern discourse is seen in the comparative analysis of the narrative masks' functioning in British, Canadian and Australian texts. Perspective remains relevant to discover communicative and pragmatic role of narrative masks in different texts of various linguistic cultures.

Key words: image of the narrator, narrative mask, narrative situation, narrative strategies and tactics, postmodern discourse.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Постмодернізм як провідна течія 70-80 х рр. ХХ ст. став загальнокультурним феноменом і специфічним полем вивчення науковців. Сучасні лінгвопоетика і стилістика, перебуваючи під потужним впливом ситуації постмодерну, характеризуються новими тенденціями у витлумаченні усталених категорій постмодернізму, таких, як наративна інстанція. Авторська роль посту-

пилася ролі спостерігача, якого ототожнюють з оповідачем/наратором, що пояснюється впливом «наративної філософії».

Центральним предметами сучасних лінгвістичних досліджень стали образ наратора та моделі нарації, які вивчаються багатьма сучасними зарубіжними та вітчизняними науковцями (наукові здобутки Р. Барта, Ж. Женетта, М. Фуко, В. Шміда, І. Бехти, І. Папуші, О. Ткачука). **Актуальність** дослідження визначається загальним спрямуванням наукових розвідок з

нараторології художнього тексту на виявлення різних способів представлення наратора.

Мета нашого дослідження зумовлена потребою вирішення проблеми репрезентації оповідних інстанцій у постмодерністському творі крізь призму нараторології, виокремлення прагматичного компонента вираження наратора в образі наративної маски адвоката у романі М. Етвуд «Пенелопіада».

Об'єктом статті є наративна маска як різновид образу наратора, тривимірний текстовий конструкт, який інкорпорує передконцептуальну, концептуальну та вербальну іпостасі, а предметом виступають наративні стратегії і тактики взаємодії наратора в образі наративної маски адвоката на читача

Виклад основного матеріалу дослідження. У класичній теорії нараторології основною ознакою твору є присутність посередника між автором та зображуваним світом. Суть повістування зводиться до відображення дійсності крізь призму художньої свідомості наратора, який є центром орієнтації, основною фігурою у творі, в структурі наратива [3, с. 11].

Наратор пов'язує два гетерогенні світи: минулого і теперішнього – в образі наративної маски адвоката, яка захищає Одисея на судовому процесі у потойбічному світі (XXI століття) за вбивство залицяльників та 12 служниць (часи існування Итаки). У XXVI розділі «*The Trial of Odysseus*» Пенелопа стає на бік чоловіка і намагається виправдати його:

«*Your Honour, permit me to speak to the innocence of my client, Odysseus, a legendary hero of high repute, who stands before you accused of multiple murders*» [6, с. 38].

Хоча у творі є суддя, проте під звертанням *Your Honour* наратор в образі наративної маски адвоката має на увазі читача, до якого вона звертається з іллокутивною силою, спрямованою на підтримку та виправдання. У мовленні наратора в образі наративної маски адвоката чітко прослідковується використання сталих виразів, характерних для професії захисника (*Your honour*). Через тактику вживання термінологічного апарату адвоката реалізується стратегія наближення через тактику аргументації та щирості. Пенелопа наводить факти непричетності до вбивства, у такий спосіб розкривається тактика аргументації у переконанні читача:

«*Was he or was he not justified in slaughtering, by means of arrows and spears we do not dispute the slaughters themselves, or the weapons in question upwards of a hundred and twenty well-born young men, give or take a dozen, who, I must emphasise, had been eating up his food without his permission, annoying his wife, and plotting to murder his son and usurp his throne?*» [6, с. 38].

Наратор в образі наративної маски адвоката майстерно перевертає факти так, щоб позбавити Одисея відповідальності за скоєні

дії (*eating up his food without his permission, annoying his wife, and plotting to murder his son and usurp his throne?*). За допомогою емпатичної модальної конструкції «*I must emphasise*» реалізується тактика щирості, яка допомагає ефективніше переконати читача у невинності звинувачуваного. Задля більшої достеменності та впевненості у мовленні наратора використовується посилювальні емпатичні конструкції на зразок «*it is alleged that*»: «*Also, it is alleged that Odysseus and his heirs or assigns had been offered material compensation for the missing comestibles, and ought to have accepted this compensation peacefully. But this compensation was offered by the very same young men who, despite many requests, had done nothing previously to curb their remarkable appetites, or to defend Odysseus, or to protect his family. They had shown no loyalty to him in his absence; on the contrary. So how dependable was their word? Could a reasonable man expect that they would ever pay a single ox of what they had promised?*» [6, с. 38].

За допомогою квестисивів «*So how dependable was their word?*», «*Could a reasonable man expect that they would ever pay a single ox of what they had promised?*» та емпатичної конструкції *despite many requests* наратор в образі наративної маски адвоката намагається спростувати усі звинувачення, піддаючи сумніву відповідальність у скоєнні злочину. У такий спосіб через тактику незгоди відбувається вплив на читача з метою переконання у непричетності. Наративна маска використовує спектр мовних кліше адвоката, щоб бути більш переконливою на судовому засіданні (*it is alleged that, offered material compensation, despite many requests, to defend Odysseus, to protect his family*).

Тактика аргументації через прийом апелювання до фактів спрямована на досягнення стратегії наближення та досягнення перлокутивного ефекту переконання у власній вірності поглядів:

«*And let us consider the odds. A hundred and twenty, give or take a dozen, <...> as my colleague has termed them; <...> when his guard was down and doing him to death? It is our contention that, by seizing the only opportunity Fate was likely to afford him, our generally esteemed client. Odysseus was merely acting in self-defence. We therefore ask that you dismiss this case*» [6, с. 38].

Наратор в образі наративної маски адвоката знов уживає мовні кліше на зразок «*let us consider the odds*», «*my colleague*», «*client*», «*acting in self-defence*», «*ask that you dismiss this case*», що реалізує тактику аргументації через переконання читача у професіоналізмі Пенелопи як адвоката.

Наратор в образі наративної маски адвоката навіть намагається перекинути провину на когось іншого, захищаючи звинувачуваного:

«*He was acting within his rights, Your Honour. These were his slaves*» [6, с. 39].

У такий спосіб реалізується не наративна тактика заплутування, а судова тактика омани та брехні задля врятування репутації Одисея. Проводячи паралелі із теперішнім часом, функції наратора в образі наративної маски адвоката та адвоката у звичайному судовому процесі збігаються.

Отже, серед тактик та стратегій, властивих наративній масці адвоката, є тактика ширості, аргументації через використання професійної лексики, властивої професії сучасного адвоката, задля переконання у непричетності Одисея до скоєного злочину («Пенелопіада» М. Етвуд). Жанрова специфіка романів прогнозує акцент функціонування наративної маски: в жіночому романі М. Етвуд Пенелопа намагається захистити інтереси іншої людини.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у виявленні комунікативно-прагматичних настанов, актуалізованих у наративних масках через різні композиційно-мовленеві форми та типи нарації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : [монографія]. Харків. 2007. 332 с.
2. Бехта І. А. Стратегії інтерпретації оповідного дискурсу. *Вісник Сумського держ. ун-ту. Серія : Філологічні науки*. 2004. № 3 (62). С. 26–32.
3. Криворучко С.І. Лінгвопрагматичні властивості перлокутивних оптимізаторів у сучасному німецькомовному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2011. 21 с.
4. Селіванова О.О. Мовленнєвий вплив в комунікативній взаємодії. *Психолінгвістика*. 2012. Вип. 10. С. 223-229.

5. Шейгал Е. И. Интенсивность как компонент семантики слова в современном английском языке : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки». Москва, 1981. 26 с.

6. Atwood M. *The Penelopiad*. Edinburgh, London, New York, Melbourne : Canongate, 2005. 73 p.

7. Austin J.L. How to do things with words: The William James lectures delivered at Harvard University in 1355. Cambridge, Mass.: Harvard univ. press, 1962. 60 p.

8. Schmidt R., Kess J.F. *Television advertising and televangelism: Discourse analysis of persuasive language*. Victoria, Canada: University of Victoria. 1986. 62 p.

9. Searle J.R. *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge. Mass.: Cambridge univ. press. 1981. 60 p.

REFERENCES:

1. Bezugla, L.R. (2007). Verbalizatsia implicitnykh smysliv u nimetskomovomnomu dialogichnomu dyskursi [Verbalization of implicit meanings in the German dialogic discourse]: [monograph]. Kharkiv. [in Ukrainian].
2. Bekhta, I.A. (2004). Strategii interpretatsii opovidnogo dyskursu [Strategies for interpreting discourse discourse]. *Summy State University Edition. Series: Philological Sciences*. No. 3 (62). [in Ukrainian].
3. Kryvoruchko, S.I. (2011). Linguopragmaticchni osoblyvosti perlokutivnykh optymizatoriv u suchasnomu nimetskomovomnomu dyskursi [Linguopragmatic properties of perlocative optimizers in contemporary German discourse]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].
4. Selivanova, O.O. (2012). Movlennievyyi vplyv u komunikativnyy vziaimodii [Speech influence in communicative interaction]. *Psycholingvistyka*. Ed.#10. [in Ukrainian].
5. Shaigal, E.I. (1981). Intensyvnyist kak komponent semantiki slova v sovremennom anglijskom yazyke [Intensity as a component of the semantics of the word in modern English]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Moscow. [in Ukrainian].
6. Atwood, M. (2005). *The Penelopiad*. Edinburgh, London, New York, Melbourne : Canongate. [in English].
7. Austin, J.L. (1962). How to do things with words: The William James lectures delivered at Harvard University in 1355. Cambridge, Mass.: Harvard univ. press. [in English].
8. Schmidt, R., Kess J.F. (1986). *Television advertising and televangelism: Discourse analysis of persuasive language*. Victoria, Canada : University of Victoria. [in English].
9. Searle, J.R. (1981). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge. Mass.: Cambridge univ. press. [in English].